

– Kanadai atyám nem feledkezik el gyermekeiről – mondta a főnök. – Ezért hálás vagyok. Egyik ifjú harcosom feleségét megszállta a rossz szellem. Kiűzné belőle a bölcs idegen?

18 James Fenimore Cooper
AZ UTOLSÓ MOHIKÁN
– ELBESZÉLÉS
1757-BŐL
(részlet)*

Heywardnak volt valami fogalma az ördögűzéssel kapcsolatos indián szertartásokról. Azonnal átlátta, hogy a maga javára fordíthatja ezt a körülményt, így jobb javaslattal elő sem rukkolt volna. Ám tudatában volt, hogy meg kell őriznie a szerepéhez illő

méltóságot, ezért elfojtotta örömét, és megfelelő zárkózottsággal válaszolt:

– Minden szellem más; van, amelyikre hat a bölcsesség ereje, mások viszont ellenállnak neki.

– Testvérem nagy gyógyító – mondta az agyafúrt vadember. – Megpróbálja?

Duncan bólintott. A huron beérte ennyivel, tovább fújta a füstöt, míg alkalom nem kínálkozik a távozásra. A türelmetlen Heyward magában elátkozta a vadak hűvös szokásait, amelyek megkövetelték a közönyösséget, de kénytelen volt utánozni a főnök egykedvűségét, akinek melleleg közeli rokona volt a beteg. Teltek-múltak a percek, és valósággal óráknak tetszettek a leendő kuruzsló számára, amikor a huron végre letette pipáját, és összevonta mellén a köntöst, mint aki indulni készül a nagybeteg kunyhójába. Ekkor egy természetes harcos sötétítette el az ajtónyílást, csendben végigsiklott a csoport között, és letelepedett annak a rőzsehalomnak a szélére, amelyen Duncan ült. Utóbbi türelmetlen pillantást vetett új szomszédjára, és a háta is megborsózkodott az iszonyattól, amikor ráismert Maguára.

A fortélyos és rettegett főnök váratlan visszatérése megállította a távozni készülő huront. Több pipát is újra meggyújtottak, az újonnan jött pedig szó nélkül elővonta övéből a tomahawkját, megtöltötte a fokán levő lyukat dohánnyal, és szívni kezdte az üreges nyélen keresztül, olyan egykedvűen, mintha nem is kétnapi fáradságos vadászaton lenne túl. Tíz perc telhetett el így, de Heyward tíz évnek érezte; a harcosok fejét valóságos fehér felhő burkolta be, mire az egyikük végre megszólalt.

– Örömmel látjuk viszont barátunkat – mondta. – Sikerült-e jávorszarvast ejtenie?

– Fiatal harcosaim roskadoznak a teher alatt – felelte Magua. – Hajlő Nád menjen eléjük a vadászösvényre, és segítsen nekik.

Mély és rettenetes csend fogadta a tiltott név elhangzását. A pipák úgy fordultak ki a szájukból, mintha mindenki egyszerre szívott volna be valamilyen ártalmas gőzt. A füst csigákba csavarodott a fejük fölött, majd távozott a tetőnyíláson, a levegő átmenetileg kitisztult, és minden sötét fej világosan körülrajzolódott. A legtöbb harcos a földre szegezte szemét, bár néhányan a fiatalabbak és jelentéktelenebbek közül egy ősz hajú vadember felé fordították lázas tekintetüket, aki a törzs két rangelső főnöke között ült. Ennek az indiánnak sem a tartásában, sem a ruházatában nem utalt semmi arra, hogy ilyen kitüntetésre jogosult volna. Előbbi csüggedt volt, minden büszkeség nélküli, utóbbi a nép közrendűinek gönceire hasonlított. Mint körülötte szinte mindenki, egy percig ő is a földet bámulta, végül vette a bátorságot, és körülnézett: a többiek figyelték. Akkor felállt, és hangja megtörte a csendet.

– Hazugság – mondta –, nekem nincs és nem is volt fiam. Akit annak neveztem, elfelejtettük; vére híg volt, nem a huronok ereiből való; gonosz csippevák tették csúffá a squaw-mat. A Nagy Szellem úgy rendelte, hogy Wissentush családjá haljon ki; boldog, aki tudja, hogy fajtájának silánysága vele együtt múlik el a világból. Beszéltem.

A gyáva ifjú indián apja ismét körülnézett, mint aki egykedvűségért dicséretet vár a többiektől. Ám népe zord szokásai nem engedélyeztek kíméletet a gyarló öreg iránt. A szemében honoló kifejezés meghazudtolta kérkedő képes beszédét, ráncos arca megvonaglott a fájdalomtól. Egy pillanatilag még élvezte keserű diadalát, majd elfordult, mint aki megundorodott a rászzegeződő pillantásoktól, és arcát takarójával elfedve annak az indiánnak nesztelen lépteivel távozott, aki csak a maga konyhójában lelhet szenvedéséhez lesújtott, gyermektelen társat.

Az indiánok hisznek abban, hogy a jó és a rossz tulajdonságok öröklődnek, ezért szó nélkül nézték végig távozását. Azután az egyik főnök azzal a jólneveltséggel, amely fejlettebb társadalmakban is díszére válna bárkinek, elterelte az ifjú harcosok figyelmét az esendőségről, amelynek szemtanúi voltak – derűs udvariassággal az újonnan jött Maguához fordult.

– A delavárok úgy ólálkodnak a falum körül, mint a medvék a mézes-csuprok körül. De ki tudná álmukban meglepni a huronokat?

A kitörni készülő viharfelhő nem lehet olyan fekete, mint Magua ábrázata, ahogyan felkiáltott:

– A tavak delavárjai?

– Nem. Azok, akik régi folyójuk partján bújnak szoknyába, mint a squaw-k. Egyikük ideosont a törzs közelébe.

– Ifjú harcosaim lenyúzták a skalpját?

– Űgyes a lába, bár a kezébe inkább kapa való, mint tomahawk – felelte a másik a rendületlen Uncasra mutatva.

Ahelyett, hogy asszonyi kíváncsiságot tanúsítva a fogolyra pillantott volna, akinek népét oly nyomós okkal gyűlölte, Magua tovább szívtá a pipáját, azzal a tűnődő arckifejezéssel, amelyet akkor öltött fel, ha ravaszágára vagy ékesszólására éppen nem volt szükség. Noha az agg apa beszé-

20 dében foglaltak is megdöbbsentették, máskorra halasztotta a kérdezősködést. Csak a kellő idő elteltével rázta ki pipáját, dugta vissza tomahawkját, és kötötte meg körülötte erősebben az övét, csak akkor kelt fel, s vetett végre egy pillantást a valamivel mögötte álló fogolyra. Az éber, habár gondolataiba mélyedő Uncas észrevette a mozdulatot, s maga is a fény felé fordult: összenéztek. Egy percre is állhatott így a két merész és zabolátlan szellem, tekintetét egymásba fúrva, rezzenéstelen szemmel. Uncas mintha egész testében megnőtt volna, orrluka kitágult, mint a sarokba szorított tigrisé, de alakja olyan szoborszerűen mozdulatlan maradt, mintha csak a képzelet faragta volna ki belőle törzse valamely harcias istenének pompás és hibátlan ábrázolatát. Magua vonagló arca viszont képlékenyebbnek bizonyult, a vad dacot felváltotta rajta az ádáz öröm, és mintha a tüdeje mélyéből röppent volna ki a félelmetes név:

– Le Cerf Agile!

A harcosok egy emberként ugrottak talpra a jól ismert név hallatán, s egy kis időre a bennszülöttek közönyét mintha elfújta volna az általános megdöbbenés. Kórusban ismételtgették a gyűlölt, mégis tisztelt titulust, s a hang kiáradt a kunyhóból. A bejárat előtt őgyelgő asszonyok és gyerekek visszhangozták a szavakat, amit éles, panaszos vonítás követett. Ez utóbbi még véget sem ért, amikor a férfiak erőt vettek magukon. Egymás után visszaültek a helyükre, mintha szégyellnék indulatkitörésüket, de percekbe telt, mire abba hagyták annak a harcosnak a kíváncsi méregetését, aki oly sokszor bizonyította vitézségét a nép legjobbjaival szemben. Uncas élvezte a diadalt, de beérte egy csendes mosollyal – minden nép körében ismert jele ez a megvetésnek.

Magua észrevette az arckifejezését, és a kis ezüstdíszek megcsördültek karperecén, amint vadul feléje mutatott, és vérszomjasan, angolul ezt kiáltotta:

– Meghalsz, mohikán!

– A gyógyító vizek nem támasztják fel a halott huronokat – válaszolta Uncas dallamos delavár nyelven. – A Bucskázó Folyó fehérre mossa csontjait. Férfiaik asszonyok, asszonyaik baglyok. Eredj, csodítsd össze a huron kutyákat, hadd lássanak egy igazi harcost! Gyáva vér szaga facsarja az orromat.

Az utóbbi utalás különösen elevenükbe talált. Sok huron értette a fogoly idegen beszédét, köztük Magua is. A ravasz vadember azonnal meglátta a lehetőséget, és lecsapott rá. Könnyű vadbőr köntösét ledobva, két karját előrenyújtva belefogott veszedelmes és alattomos ékesszólásába. Bármennyire csorbította is tekintélyét népe előtt vissza-visszatérő vétke, meg az,

hogy elhagyta törzsét, bátorsága és szónoki híre tagadhatatlan volt. Beszédeinek mindig akadtak hallgatói, és ritka eset volt, amikor nem győzte meg őket. Most a bosszúvágy is tetézte vele született tehetségét.

Újból előadta az eseményeket, amelyekre a sziget megtámadásakor került sor a Glenn-vízesésnél, mesélt társai haláláról és a félelmetes ellenség szökéséről. Azután lefestette a dombot, ahová megmaradt foglyait vezette. Saját ocsmány terveit a lányokkal kapcsolatban s vérszomja meghiúsulását nem említette, hanem áttért La Longue Carabine cselvetésére és annak végzetes következményeire. Itt hallgatott egy sort, látszólag az elhunytak iránti tiszteletből, valójában pedig azért, hogy felmérje a szónokias bevezető hatását. Szokás szerint csüggték az ajkán. A sötét alakok mintha lélegző szobrok lettek volna, olyan mozdulatlanul és áhítatosan figyeltek.

Ekkor Magua halkra fogta addig erősen, tisztán szárnyaló hangját, és a halottak érényeit kezdte ecsetelni. Egyetlen jó tulajdonságról sem feledkezett el, amely rendszerint kivívja az indiánok elismerését. Az egyik sohasem tért vissza zsákmány nélkül a vadászatról; a másik fáradhatatlanul követte ellensége nyomait. Ez bátor volt, az nagylelkű. Röviden szólva, sikerült úgy célozgatnia, hogy a nép közt, amely oly kevés családból állt, minden kebel megdobbantott valamilyen érzelemtől.

– A huronok temetkezőhelyén nyugosznak ifjú harcosaim csontjai? – tette fel végül a kérdést. – Mindnyájan tudjátok, hogy nem. Szellemük elment a lenyugvó nap felé, most kel át a nagy vízen a boldog vadászmezőkre. De élelem nélkül távoztak, puska és kés nélkül, mokaszin nélkül, csupaszon és szegényen, ahogyan születtek. Jól van ez így? Éhező irokézként, gyáva delavárként térjen be lelkük az igazak birodalmába, vagy kezükben fegyverrel, vállukon köntössel köszöntsek barátait? Mit gondolnak majd atyáink, mivé lettek a vájandot törzsek? Sötét szemmel tekintenek gyermekeikre, és így szólnak: „Eredjete! Csappevák jöttek közénk huronok képében!” Testvéreim, ne feledjük a holtakat; egy vörösbőrű sohasem felejtethet! Pakoljuk meg ennek a mohikánnak a hátát, hogy görnyedezzen a javak alatt, úgy küldjük ifjú harcosaink után. Ők segítségért kiáltanak hozzánk, de nekünk csukva a fülünk; azt mondják: „Ne felejtsetek el bennünket!” Amikor majd megpillantják ennek a mohikánnak a szellemét, amint roskadozik a teher alatt, tudni fogják, hogy együttérzünk velük. Akkor boldogan mennek tovább, és gyermekeink azt mondják majd: „Ahogyan atyáink bántak barátikkal, nekünk is úgy kell bánnunk övelük.” Mert mi a jenki? Sokat megöltünk közülük, de a föld még mindig sápadt. A huron vévéről csak indián vérrel lehet lemosni a gyalázatot. A delavár haljon meg!

A hatás – a huron szónok lázas hangú, gyújtó beszédének hatása – leírhatatlan volt. Magua olyan művészi elegyítette hallgatói természetes érzelmeit vallási babonáikkal, hogy lelkükből, amely egyébként is kész volt feláldozni foglyukat a holtak szellemének, az emberség maradványát is

22 kiűzte a bosszúvágy. Különösen egy bős ábrázatú harcos követte figyelemmel a szónok szavait. Arcán viharosan váltakoztak az érzelmei, s végül a halálos gyűlöletnél állapotok meg. Amikor Magua elhallgatott, felpattant, és démoni üvöltéssel megpörgette feje fölött a fáklyafényben villogó szekercét. Olyan gyorsan cselekedett, hogy szavak nem állíthatták meg. Mintha éles fénysugár röpített volna ki a kezéből, amelyet hirtelen erős, sötét vonal keresztezett. Az előbbi a repülő tomahawk volt, az utóbbi Magua karja, amely el akarta téríteni céljától. A főnök sebes mozdulata nem késett el egészen. Az éles fegyver átszelte ugyan Uncas tolldíszét, de azután tovább szállt, és úgy ütötte át a kunyhó vékony falát, mintha valami félelmetes gépezet lötte volna ki magából.

Duncan is észrevette, hogy merénylet készül, és talpra ugrott: szíve egyszerre dobogott a félelemtől és az elszántságtól, hogy segítsen barátján. Látna, hogy a veszély elmúlt, rémülete csodálattá vált. Uncas mozdulatlanul állt, arcán nem tükröződött semmilyen érzelm, amint farkasszem nézett ellenségével. A márvány sem lehetne hidegebb, nyugodtabb és rezzenéstelenebb, mint a mohikán arckifejezése, amelyet e vérszomjas támadás láttán magára öltött. Majd pedig szánakozó mosollyal néhány megvető szót mondott anyanyelvén.

– Nem! – mondta Magua, miután meggyőződött róla, hogy a fogoly biztonságban van. – A nap világa süssön majd szégyenére! Lássák a squawk is, hogy remeg az ina, különben bosszúnk gyermekjáték lesz csupán. Vigyéktek csendes helyre. Lássuk, tud-e aludni a delavár éjjel és meghalni reggel!

A fiatal harcosok, akiknek tiszte volt őrizni a foglyot, hánckötéssel megbéklyózták a karját, és baljós csendtől övezve kivezették a kunyhóból. Csak az ajtóhoz érve bizonytalanodott el Uncas szilárd lépte. Hátranézett, dölyfösen végigpillantott ellenségein, és Duncan örömmel látta, hogy még nem vészett ki belőle egészen a remény.

Magua beérte ennyi sikerrel, vagy pedig túlságosan lekötötték titkos terveit, hogy tovább kérdezősködjön. Köpenyét megrázva összehúzta a mellén, és ő is távozott, anélkül hogy a mellette ülőre nézve oly veszélyes témát tovább boncolta volna. Heyward egyre növekvő neheztelése, természetes határozottsága és Uncas miatt érzett nyugtalansága ellenére megkönnyebülten sóhajtott, hogy átmenetileg megszabadul álnok ellenségétől. A szónoklat kiváltotta izgalom fokozatosan elcsitult. A harcosok visszatelepedtek a helyükre, és a füstfellegek ismét betöltötték a kunyhót. Csaknem fél óráig egy szó sem hallatszott, és senki sem nézett senkire, mert az erőszakos és

indulatos jeleneteket rendszerint komoly, elmélkedő csend követi ezek között az egyszerre oly zabolátlan és visszafogott lények között.

Amikor a főnök, aki Duncan segítségét kérte, végre elszívta pipáját, ezúttal sikeres előkészületeket tett a távozásra. Begörbített ujjával intett az állítólagos orvosnak, hogy kövesse, és a füstfelhőkön átvágva Duncan több értelemben is boldog volt, hogy végre nagyot szippant-hat a frissítő nyári est balsamos levegőjéből.

23

(Fordította: Gy. Horváth László)

*A részletet a Park Könyvkiadó engedélyével közöljük. (A Szerk.)

Új Forrás 2019/9 – James Fenimore Cooper: Az utolsó mohikán
– Elbeszélés 1757-ből – (részlet)